

Bijlage: Samenvatting conclusies onderzoeksrapport Markttransparantie en de rol van tussenpersonen in andere sectoren ter inspiratie voor de binnenvaart, Panteia, d.d. 20 september 2013

In het onderzoek van Panteia zijn zeven vergelijkingsbranches beschreven met (waar relevant) wettelijke regelingen, private arrangementen en ontwikkelingen die gericht zijn op of effect hebben voor de transparantie in de markt en (daarmee) voor de werking van de markten, te weten:

- goederenwegvervoer
- luchtvracht
- short sea shipping
- goederenspoorvervoer
- aardappelsector
- visserij, en
- particuliere verzekeringsmarkt.

Belangrijkste conclusies over de markttransparantie op basis van de vergelijking met deze zeven branches luiden:

1. De markttransparantie in de andere branches is veelal ook beperkt en ook hier zijn tussenpersonen nodig om vraag en aanbod te matchen.
2. Volledige markttransparantie is waarschijnlijk niet denkbaar. Mogelijk is deze ook niet wenselijk in een markt als de binnenvaart omdat volledige transparantie ertoe kan leiden dat een beperkt aantal vragers (bevrachters) makkelijk hun gedrag onderling kan afstemmen tegenover een veel groter aantal aanbieders (binnenvaartondernemingen).
3. De relatie tussen markttransparantie en marktwerking in de onderzochte branches is moeilijk direct vast te stellen.
4. Markttransparantie is breder dan prijzen, prijsvorming en het functioneren van tussenpersonen waarnaar in het onderzoek gekeken is. Het gaat ook om inzicht in vraag en aanbod en de ontwikkeling hiervan. Investeringsbeslissingen in de binnenvaart in de jaren 2004-2008 zijn genomen zonder goed zicht op de ontwikkeling van de vraag en vooral het aanbod aan scheepsruimte. Transparantie in deze bredere zin zou de kans op ongelimiteerde uitbreidingsinvesteringen hebben kunnen beperken. Prijsvorming is dan vooral een symptoom c.q. gevolg van de achterliggende problematiek: de overcapaciteit en de manier waarop besluitvorming plaatsvindt over de uitbreiding van transportcapaciteit, door schippers en banken.

Conclusies over mogelijke oplossingsrichtingen ter verbetering van de markttransparantie en de werking van de markt in de binnenvaart, in het bijzonder de droge ladingvaart waren:

1. Wettelijke regulering

Omdat wet- en regelgeving gericht op consumentenbescherming (zoals in de particuliere verzekeringsmarkt) of natuurbescherming (zoals in de visserij) hier niet aan de orde zijn, ligt wettelijke regulering niet voor de hand in de binnenvaart.

2. Schaalvergroting

Schaalvergroting (zoals in de aardappelsector) heeft tot sterkere marktpartijen en evenwichtiger verhoudingen tussen vragers en aanbieders geleid. Ook de binnenvaart (droge lading) kent een zeer versnipperd aanbod. Naast schaalvergroting zijn er mogelijkheden tot verticale integratie door de regiefunctie meer naar zich toe te trekken. Schaalvergroting kan ook tot efficiencyverbetering en kostenverlaging leiden en biedt de mogelijkheid om in tijden van overcapaciteit ook een deel van de capaciteit onbenut te laten. Schaalvergroting in de binnenvaart kan alleen als ondernemers hun zelfstandigheid opgeven, wat een belangrijke cultuuromslag vraagt.

3. Samenwerking

Vorming van producentenorganisaties en pools hebben bijv. in de visserij en aardappelsector geleid tot een betere marktordening. Voor de binnenvaart is dit mogelijk een aantrekkelijker optie dan samengaan van ondernemingen omdat verlies van zelfstandigheid minder is. In de binnenvaart bestaat op beperkte schaal samenwerking in de vorm van coöperaties. Commitment van binnenvaartondernemers neemt weer af in betere economische tijden. Vraagt eveneens cultuuromslag bij bedrijven. Door huidige economische zwaar weer is er mogelijk een momentum voor deze oplossingsrichting.

4. Informatieverstrekking en –uitwisseling

In diverse vergelijkingsbranches bestaan informatiesystemen, die beschikbaar zijn voor iedereen of alleen voor aangeslotenen. Veelal beperken deze systemen zich tot prijsgegevens; gegevens over vraag- en aanbodontwikkelingen ontbreken vaak of zijn beperkter beschikbaar. Ook in de binnenvaart bestaan verschillende informatiesystemen, zoals de Europese Markt Observatie Binnenvaart. Deze Europese marktobservatie kan op een aantal punten verder verbeterd worden, waaronder monitoren van laadvermogen in aanbouw per type schip, opnemen van middellange termijn prognoses

over vraag en aanbod in deelmarkten etc. Internationaal karakter van binnenvaart vraagt ook om samenwerking tussen organisaties.

Daarnaast zijn er kosten- en prijsindexen in ontwikkeling voor de binnenvaart, die verder uitgebouwd en gestroomlijnd kunnen worden.

Van groot belang is goede informatie over vraag en aanbod in de markt te verzamelen, met name over de capaciteit van de vloot in ontwikkeling (schepen in aanbouw). Dit geeft een betere basis aan investeringsbeslissingen door ondernemers in de binnenvaart en kredietbeoordelingen door banken.

5. Gebruik van internet in de dagelijkse praktijk

Internet wordt in meerdere vergelijkingsbranches gebruikt en heeft bijv. in de verzekeringsbranche een belangrijke verschuiving in de structuur van de branche en de rol van tussenpersonen teweeggebracht. In de binnenvaart zijn hiervan ook voorbeelden. Meer gebruik van digitale marktplaatsen, mogelijk gecombineerd met meer samenwerking tussen binnenvaartondernemingen, kan de markt (nog) transparanter maken.